

Riktlinje för behandling av kortvarig ljudrädsla hos hund

Riktlinjen antagen 2013

Under revidering 2020

Granskad senast 2019

Bakgrund

Våra sällskapsdjur behandlas med ångestdämpande/sederande läkemedel i allt högre utsträckning i samband med t ex helger då det förekommer fyrverkerier. De negativa effekter dessa läkemedel kan ha på djuren bör i varje enskilt fall vägas mot det lidande, ångest och rädsla individen förväntas uppleva (4, 5). Vikt ska läggas vid åtgärder för att minska risken för uppkomst av ångestrelaterade symtom samt vid långsiktig behandling av ångest och oro snarare än vid att medicinera symtom (7). I de fall läkemedel används ska dessa ges till djuret innan det hunnit uppleva ångest och sedan kontinuerligt till dess stimuli upphört.

Normen kring hantering av rädsla för ljud (noise phobia) har följt det policydokument som är framtaget av British Small Animal Veterinary Association (2).

Behandlingsalternativ

Kortsiktig hantering av ångestsymtom i samband med rädsla för ljud kan innefatta ångestdämpande läkemedel (korttidsverkande) och/eller feromoner (DAP - dog appeasing pheromone). Det finns även olika typer av kosttillskott som kan motverka stress.

Långsiktig hantering av ångestsymtom i samband med rädsla för ljud bör omfatta beteendeterapi. Den kan också omfatta behandling med feromoner och ångestdämpande läkemedel (långtidsverkande).

Sedan 2015 finns ett veterinärmedicinskt registrerat läkemedel för behandling av hund med akut ångest och rädsla orsakat av ljud. Dess aktiva substans dexmedetomidin har länge använts för sedering men används här i lägre doser, vilket endast ska ha anxiolytisk effekt. Preparatet är korttidsverkande. Antidot är atipamezol. (10)

Traditionellt har en mängd olika läkemedel använts för att hantera ångest i samband med t ex rädsla för fyrverkerier hos hund, varav många saknar dokumenterad effekt. Fokus vid behandling av ångesttillstånd bör ligga på läkemedel som påverkar GABA och 5-HT (serotonin): bensodiazepiner, MAO-I (monoaminoxidashämmare), TCA (tricykliska antidepressiva), SSRI (serotoninåterupptagshämmare) och 5-HT-agonister. Användandet av fentiaziner, som t ex levomepromazin eller acepromazin, som påverkar dopaminreceptorn kan vara olämpligt då t ex acepromazin kan göra individen mer känslig för ljud (1, 6, 9).

Bensodiazepiner används för behandling av sporadiska händelser som leder till kraftig ångest såsom fyrverkerier och åskoväder (6). Bensodiazepiner är ångestdämpande, ger varierande grad av sedering och orsakar retrograd amnesi. Bensodiazepiner kan hos katt orsaka fatal levernekros och de är även beroendeframkallande. Risken att veterinär förskrivning av denna typ av läkemedel hamnar i orätta händer, då läkemedelsgruppen är mycket attraktiv från missbrukssynpunkt, måste beaktas.

Vid mer komplexa eller långvariga ångesttillstånd anses MAO-I (monoaminoxidashämmare), TCA (tricykliska antidepressiva), SSRI (serotoninåterupptagshämmare), och 5-HT agonister indicerade för att underlätta beteendeterapi (desensitisering och "counter-conditioning") (3, 7). Feromoner (DAP- dog appeasing pheromone) har visat sig effektivt kunna reducera frekvensen ångestrelaterade symtom i samband med skotträdsla och kan användas både vid kort- och långsiktig behandling av skotträdsla hos hund (4, 8).

Normgruppens rekommendation

Normgruppen anser att alla djur med skotträdsla eller som av annan orsak anses behöva sederande/ångestdämpande preparat för att hantera sin rädsla, ovillkorligen ska undersökas vid varje enskilt förskrivningstillfälle. Särskild vikt bör läggas vid ägarens beskrivning av djurets besvär och alternativa åtgärder till förskrivning av läkemedel. Ägaren ska noggrant informeras om eventuella biverkningar preparaten kan ge upphov till.

Det finns nu ett godkänt veterinärmedicinskt läkemedel med indikation som innehåller substansen dexmedetomidin. Enligt kaskadprincipen (Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2013:42) om läkemedel och läkemedelsanvändning 2 kap 2-7 §§) ska detta vara förstahandsval (vid akut ångest och rädsla orsakat av ljud.)

Vid förskrivning av andra läkemedel, som t.ex. benzodiazepiner, är det viktigt att endast den mängd tabletter som krävs under den tid symtom på ångest/oro förväntas, t ex kring nyårsafton, expedieras. Detta kan ske genom förskrivning, eller i vissa fall utlämnande, av ett exakt antal tabletter.

Receptet kan vid förskrivning även förses med texten "OBS! Endast x tabletter ska expedieras!" för att ytterligare tydliggöra mängden tabletter som ska lämnas ut. Apotekens möjlighet att bryta originalförpackning följer av Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2009:13) om förordnande och utlämnande av läkemedel och teknisk sprit, 5 kap, 18 §. Djurägaren får betala för hela förpackningen och överblivna tabletter kasseras.

Alternativt kan tabletter för det enstaka behandlingstillfället lämnas ut vid besöket. Detta är tillåtet för jourdoser, dvs när djurägaren inte har möjlighet att hämta läkemedlet på apotek, eller på grund av "hänsyn till ändamålet med behandlingen" (LVFS 2009:13, 1 kap, 3 §). Vad som avses med "ändamålet med behandlingen" är oklart. Läkemedel får bara lämnas ut i direkt anslutning till behandlingstillfället och kan alltså inte lämnas ut för behandling längre fram i tiden.

Utvärdering av tidigare behandlingseffekt bör ske innan upprepad förskrivning.

Referenser

1. Bowen J and Heath SE. Behaviour problems in small animals – practical advice for the veterinary team. Elsevier Limited, 2005, 86-90.
2. British Small Animal Veterinary Association. Policy statement on the management and treatment of firework phobias in dogs. www.bsava.com/Advice/PolicyStatements/, läst den 18 oktober 2013.
3. Crowell-Davies SL, Siebert LM, Sung W, Parthasarathy V and Curtis TM. Use of clomipramine, alprazolam, and behavior modification for treatment of storm phobias in dogs. J Am Vet Med Assoc. 2003, 222, 744-748.
4. Mills DS, Gandia Estelles M, Coleshaw PH and Shorthouse C. Retrospective analysis of the treatment of firework fears in dogs. Vet Rec, 2003, 153, 561-562.
5. Overall KL, Dunham AE and Frank D. Frequency of nonspecific clinical signs in dogs with separation anxiety, thunderstorm phobia, and noise phobia, alone or in combination. J Am Vet Med Assoc, 2001, 219, 4, 467-473.
6. Overall KL. Pharmacological treatment in behavioral medicine: the importance of neurochemistry, molecular biology and mechanistic hypotheses. The Veterinary Journal, 2001, 162, 9-23.
7. Heath S. Dealing with sound phobias. Proceedings of the World Small Animal Veterinary Association, Sydney, Australia, 2007.
8. Sheppard G and Mills DS. Evaluation of dog-appeasing pheromone as a potential treatment for dogs fearful of fireworks. Vet Rec, 2003, 152, 432-436.

9. Thompson S B. Pharmacological treatment of phobias. In: Dodman N and Shuster L (Eds). Psychopharmacology of Animal Behavioral Disorders, Blackwell Science, Oxford, England, 1998, 141-182.
10. www.fass.se

Kontaktperson för riktlinjen:

Sammanställande i Normgruppen